

наша СЛОВА

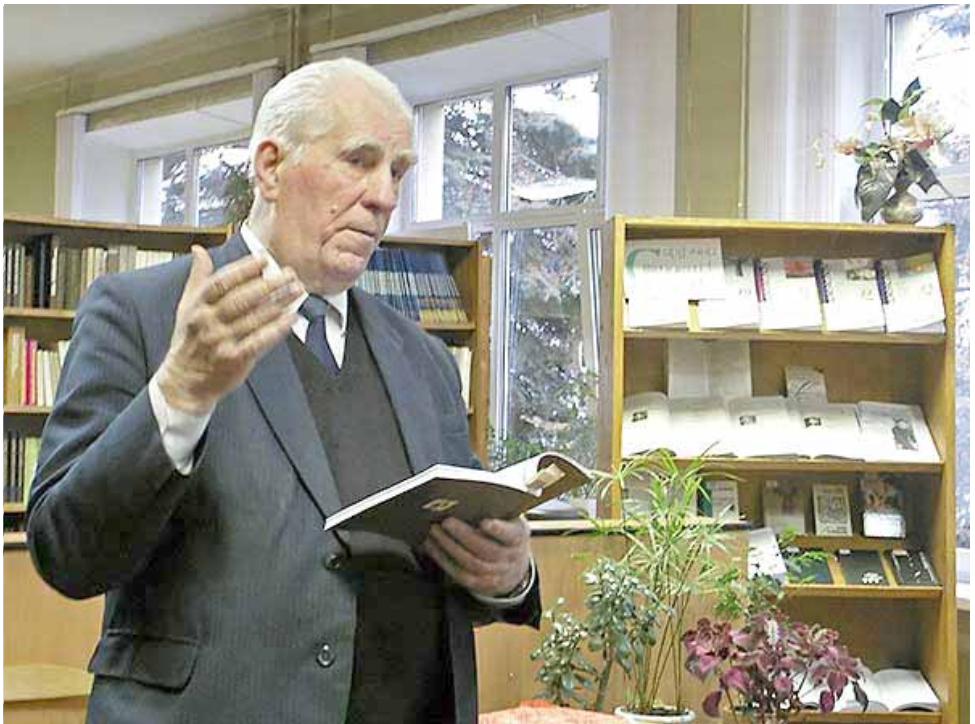
Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі!
ФРАНЦІШАК БАГУШЭВІЧ

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года

№ 14 (1269) 6 КРАСАВІКА 2016 г.

У Нябесную Беларусь пайшоў Ніл Гілевіч

29 сакавіка памер апошні Народны паэт Беларусі **Ніл Гілевіч**. Яму было 84 гады.

Ніл Гілевіч нарадзіўся 30 верасня 1931 года ў вёсцы Слабада Лагойскага раёна Менскай вобласці. Скончыў Менскае педагогічнае вучылішча імя Н.К. Крупской (1951), а таксама філалагічны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта (1956). Кандыдат філалагічных навук, прафесар. У 1958-1963 гадах працаваў літаратурным кансультантам газеты "Звязда". З 1960 года працаваў на кафедры беларускай літаратуры БДУ. У 1980-1989 - першы сакратар праўлення Саюза пісьменнікаў БССР. З 1989 па 1997 год - старшыня рэспубліканскага Таварыства беларускай мовы імя Ф. Ска-

рыны. Ініцыятар заснавання і на пачатковым этапе выдання галоўны рэдактар газеты ТБМ "Наша слова". Ніл Гілевіч з 60-х гадоў актыўна выступаў за беларусізацыю, у якасці дэпутата Вярхоўнага Савета 11-га склікання быў адным з ініцыятараў прыняція Закона аб мовах. У Вярхоўным Савеце 12-га склікання з чэрвня 1990 года ўзначальваў пастаянную Камісію па адкулакі, культуры і захаванні гісторычнай спадчыны.

Адзін з сустрашыняў Усебеларускага з'езду за Незалежнасць (ліпень 2000 года).

Першыя вершы былі надрукаваны ў 1946 годзе. Выдаў зборнікі паэзіі "Песня ў дарогу" (1957), "Прадвесні ізде па зямлі" (1959), "Неспакой" (1961), "Бальшак" (1965), "Пе-

разовы" (1967), "Ліске трывпутніку" (1968), "А дзе ж тая крынічанька" (1972), "Запаветнае" (1975), "Актавы" (1976), "Святыні" (1984), раман у вершах "Родныя дзеци" (1985), "Як дрэва карэннем" (1986), "Погвізь" (1987), "Жыта, сосны і валуни" (1990), "Талісман" (1994), "На высокім алтары" (1994), "Вечны матыў" (1994), "...І плямы на табе німа" (2003), "На флейце самоты" (2004) і інш.

За свой кошт выдаў 23 томы Збору твораў. У канцы 2013 году выйшаў апошні 23-ці том.

ТБМ, не адкладваючы, звярнулася да ўладаў Менска і г. Лагойска з прапановай наяды вуліцам у гэтых гарадах імя Ніла Гілевіча.

Паводле СМИ.

Ніл Гілевіч

Усё ж дойдзем мы да Беларусі!

За векам век плыве-цячэ,
А мы ідзем, ідзем... И што ж?
О, як далёка нам яшчэ
Да Беларусі!

Ужо няўсёрп нам крыж пакут,
І мы крычым, крычым, але -

Не дакрычаліся пакуль
Да Беларусі.

А можа быць, яна - міраж,
І ўсё мы трывім? Но чаму ж
Не далятае голас наш
Да Беларусі?

Відаць, пракляція знак ляжыць
На нас ад роду, і таму
Так цяжка шлях нам церабіць
Да Беларусі.

Равуть вятры, грыміць грамы,
Пыл засціць очы нам, і ўсё ж,
І ўсё ж мы дойдзем, дойдзем мы
Да Беларусі!..

ISSN 2073-7033

Беларусь развіталася з Нілам Гілевічам

Народнага пісьменніка Беларусі Ніла Гілевіча пахавалі 1 красавіка на Кальварыйскіх могілках побач з ягоным жонкам Нінай Іванаўнай.

Паніхіда ў Свята-Петрапаўлаўскай царкве сабрала больш за 2 тысячи чалавек. У іх ліку літаратары, музыкі, маскакі, палітыкі, прадстаўнікі ўладных калаў, людзі рознага вежу. Вялікі букет ружаў прынесла міністр інфарматыкі Лілея Апанасіч. На развітанні з Нілам Гілевічам прыйшоў амбасадар Літвы Эвалдас Ігнатавіч і міністр культуры Барыс Свяцілоў. Таварыста беларускай мовы, створане Гілевічам, прадстаўлялі яго цяперашні старшыня Алег Трусаў, першы наемнік Аленам Анісім, кіраўнікі сябры рэгіональных арганізацый з Магілёва, Гомеля, Ліды, Маладзечна і інш. Па слоўах Трусаў, дзякуючы Гілевічу і яго аднадумцам мы маем мову і незалежную дзяржаву:

- ТБМ, заснаванае Гілевічам, працуе бясплатна. У нас 2 штатныя супрацоўнікі на 0,25 стаўкі: бухгалтар і кіраўнік спраў. Чыста фармальна. Гэта заклаў Гілевіч. Па-другое, ён заснаваў газету "Наша слова", якая выходит з сення.

Каб развітаца з Нілам Гілевіча, у царкву прыйшло нямала яго колішніх студэнтаў. Гаворыць журналіст, музыка-

тэкстаў. Таму мяне не здзіўляе, што яны вельмі добра кладуцца на музыку.

У ліку тых, хто прыйшоў развітаца з Нілам Гілевічам, першы кіраўнік незалежнай Беларусі Станіслаў Шушкевіч:

- Я памятаю Гілевіча як чалавека, якога ведаў 65 гадоў. Ён манумент чыстай і справядлівай беларускасці. Ён дзейнічаў разумна ў любой сітуацыі. У памяці народнай Ніл Гілевіч будзе жыць вечна: яго памятали, памятаюць і будуть памятаць... Шкада, што ён ранаваны адышоў. І шкада, што ўяўленне нашай улады пра тое, што такое Ніл Гілевіч - прымітывае, убогае. Бо нават не стварыць умовы ў апошнія гады яго жыцця, каб ён мог выйсці на вуліцу, магла толькі бяз-

казалі мітрапаліт Філарэт, Ганаровы Патрыярхі Экзарх усея Беларусі, і мітрапаліт Менскі і Заслаўскі Павел, Патрыярхы Экзарх усея Беларусі.

"Шчырасць, спавядальніна, грамадзянскасць верши їла Гілевіча зрабілі яго творчасць неад'емнай часткай беларускай культуры. Роля супрацоўнага пазна блізкая да ролі прарока. Сваёй душой ён успрымае дух народа, яго спадзяванні, яго боль, падзяляе з ім трагізм яго лёсу. Такой была творчасць Ніла Гілевіча, прытым, што заўсёды, нават у самыя цяжкія часы выпрабавання, ён заставаўся пазитам, улюбёным у жыццё", - сказана ў спачуванні мітрапаліта Філарэта.

"Адыход з жыцця яркага і таленавітага мастака

знаўца Зміцера Падбярэзскі:

- Гэты чалавек вельмі добра ведаў фальклор. Мне пашанцавала, што на першым курсе ў мяне фальклор выкладаў менавіта Ніл Сымонавіч. Пасля ён кіраваў фальклорнай практикай. Я хачу падкрэсліць, што яго вершы па прыродзе вельмі блізкі да народнай мелодыкі, да народных

глудзай ўлада.

- Гэты чалавек усё сваё жыццё прысвяціў змаганню за беларускую мову, за беларускую дзяржаву, - заяўлю ў інтэрв'ю "Свабодзе" былы міністр замежных спраў Беларусі Пётр Краўчанка, які таксама прыйшоў на пахаванне.

Спачуванні з нагоды спачыну Ніла Сымонавіча вы-

слова адгукнуўся болем ў сэрцах беларусаў. Ніл Сымонавіч усё сваё жыццё прысвяціў сваіму народу і пакінуў для нащадкаў катоўны скарб. Яго шматлікі творы з'яўляюцца неад'емнай часткай беларускай культуры", - адзначае ў спачуванні мітрапаліта Паўла.

(Працяг на ст. 2.)

Беларусь развіталася з Нілам Гілевічам

(Працяг. Пач. на ст. 1.)

Развітаца з Нілам Гілевіч сабраліся не толькі менчукі, але і людзі з розных куткоў Беларусі. Гаворыць фермер, былы падпалкоўнік КДБ Валерый Костка. Ён пракаментаваў з'яўленне на паніхідзе прадстаўнікоў Міністэрства інфармацыі ды Міністэрства культуры.

жывіў гэту пустельню. Беларусь не зусім ужо Сахара, але штосьці на ўзор саваны, дзе аазісы беларушчыны раскіданыя, і паміж імі часам няма сувязі. І трэба, каб гэтыя аазісы размнажаліся і пашыраліся. Эта ўжо рабіць нам.

Ніл Гілевіч быў заснавальнікам і першым старшынём Таварыства беларускай

альянса сёння. Ён казаў: "Гаварыў неаднойчы і яшчэ раз скажу з гэтай высокай tryбуны: наша дзяржава яшчэ далёка не стала ў поўным сэнсе слова беларускай дзяржавай. На вялікі жаль, і ў нашым Парламенце, і ва ўрадзе, у наших дзяржавных і недзяржавных структурах - супраць лініі на стаўленне суверэннай, неза-

менавіч быў найбліжэйшым сябрам, які заўсёды мог падтрымачь добрым, мудрым словам, з якім было заўсёды лёгка. Ён любіў гутарыць з маладымі, любіў цікавіцца справамі маладых, вельмі шмат чытаў паэзіі і прозы маладых, любіў пажартаваць у гутарках, і гэта якраз прайўляеца ў ягоных творах: у яго шмат сатырычных паэмай,

У Гародні маліліся за Ніла Гілевіча

Паніхіда за спачын душы Ніла Гілевіча ў гарадзенскім Свята-Пакроўскім саборы распачалася а 16-й гадзіне 1 красавіка. Яе служылі адразу сем святароў, служба вялася на беларускай мове.

сёння ўжо няма...

Гарадзенская паэтика Ала Петрушкевіч кажа, што сёння развівалася з Нілам Гілевічам дзякуючы прамой трансляцыі Радыё Свабода. Паводле яе, у кожнага свой Гілевіч і свой Купала, і ёй сёння ўзгадваеца нешта сваё:

- Найперш я ўяўляю Ніла Сымонавіча на лесвіцы Дома літаратара на Фрунзе. Вось ён збягае з гэтай лесвіцы, а насущтра яму Але́с Белакоз, і кажа, што мае справу наконт паэта М. Арла. Гілевіч адказвае, што ў яго пяць хвілін, а потым, паслушаўши Белакоза, забывае пра ўсё і з жалем кажа, што не ведаў гэтага паэта, ... і рабіць усё, каб ягоная кнішка пазней пабачыла свет. А яшчэ - маленьki хлопчык чытае са сцэны:

*Я беларус, я нарадзіўся
на гэты казачнай зямлі,
Дзе між лясоў і пущаў дзікіх
спадреку волаты жылі...*

Гэты верш чытаў мой сыночак, а цяпер чытае ўнук... Гілевіч застанецца не глядзячы на тое, як сёння ставяцца да літаратуры.

А вось стала верніца, якая трymае ў руках зінчку і прагаворвае слова малітвы за Гілевіча. Я цікаўлюся ў яе - кім быў Гілевіч для вас?

- Гэта сімвал служэння беларускасці. Я ўспрыняла гэту страту як асабістую. Больш за тое, я была ягонай студэнткай на першым курсе ў БДУ на філалагічным факультэце. Ён у нас чытаў фальклор: гордая асанка, чупрына прыгожая, малады, статны быў такі... Была некалькі гадоў таму на сутрэчы з ім, так добра пагаварылі. І таму я тут. Больш за тое, лічу, што грамадзянскі абавязак кожнага чалавека - прыйсці сёння сюды ў храм, каб памянуць яго.

Філалагічны факультэт Гарадзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Янкі Купалы - побач са Свята-Пакроўскай царквой, але ніводнага студэнта на паніхідзе па Нілу Гілевічу не было.

*Міхал Карневіч,
Радыё Свабода.*

- Калі ты паважаеш чалавека, ты абвязаны прысяці. І калі прыходзіць людзі ад улады, у іх ёсьць разуменне таго, што адышоў ад нас волат беларускай літаратуры, волат Беларусі ўвогуле.

Пісменнік Міхась Скобла лічыць, што Народны паэт насту вельмі трапнае і сімвалічнае імя:

- Можна сказаць, што Ніл Гілевіч быў тым Нілом, які

мовы, а таксама адным з зачынавальнікаў Згуртавання беларусаў свету "Бацькаўшчына". Старшыня Рады гэтай арганізацыі Ніна Шыдлоўская выказала спачуванні не толькі блізкім і родным паэту, але ўсім беларусам:

- Я б хацела працытаваць тэя слоў, якія Ніл Сымонавіч гаварыў з высокай tryбуны Першага з'езду беларусаў свету і якія, на жаль, акту-

лежнай, нейтральнай, бяз'ядзернай беларускай дзяржававы выступаюць не толькі даўнія загартаваныя і асатанельныя ворагі беларушчыны, але і некаторыя дэмакраты, прыхільнікі і абаронцы эканамічных реформаў".

Грунтоўна выказаўся Барыс Сачанка::

- Для большасці маладых літаратараў і літаратараў сярэдняга пакалення Ніл Сы

пачынаючы ад найбольш вядомай і вілікай паэмы "Сказ пра лысую гару". Мы часта бывалі ў яго і літаральна штомесяц стараліся наведаць, каб падтрымачы і расказаць пра справы, якія адбываліся ў Саюзе. Збіраліся неўзабаве запісаць ягоны голас, хацелі, каб ён сам начытаў свае сатырычныя паэмы, але, на жаль, не паспелі зрабіць задуманае. Каб выдаць дадатковыя тамы да збору твораў, каб падрыхтаваць сваю публіцыстыку, запісы розных гадоў, якія ён рабіў і пастаянна друкаваў у тым жа "Дзеяслове" і іншых выданнях. На жаль, вось гэтага часу лёс яму не даў, і гэтага вельмі шкада. Гэта найвялікшая страта для ўсёй Беларусі.

- Што тут скажаш? Гэта адыходзіць эпоха, - сказаў празік Віктар Казько.

Але нікуды не адыходзіць наш клопат пра Беларусь. Беражліва трымала гэту Беларусь і несці ў будучыню - наш абавязак перад памяццю Ніла Сымонавіча.

Паводле Радыё Рацыя.

Фанаты гарадзенскага "Нёмана" ўшанавалі памяць Ніла Гілевіча на матчы чэмпіянату краіны песняй і хвілінай маўчання

Пачатак футбольнага сезону, а фанаты "Нёмана" зноў здзіўляюць грамадскасць. На гэты раз гарадзенцы правялі акцыю ў памяць пра народнага паэта Беларусі Ніла Гілевіча.

На працягу матча "Нёман" - "Граніт" (1:1), фанаты некалькі разоў спявалі песню на слоўы народнага паэта Беларусі "А я лягу прылягу", а таксама правялі хвіліну маўчання.

- Мы, як патрыёты сваёй краіны, проста абавязаны былі гэта зрабіць. Ніл Гілевіч - быў сапраўдным сынам Беларусі, якім ганарапацца і якога паважаюць не толькі ў нашай краіне, але і за межамі. На матцы адкрыцця чэмпіянату мы спявалі песню на слоўы Ніла Гілевіча "А я лягу прылягу". Зрабілі мы гэта ў знак павагі і смутку аб народным паэце. Ідэя прыйшла зрабіць падобнае за некалькі дзён да матчу. Многія песні ведалі, але былі і тыя, што карысталіся падказкай з паперы. На наш погляд, атрымалася ўсё добра, - распавёў старшыня Клуба заўзятараў Дзяніс.

Твой стиль.

Беларуская мова ў Інбелкульце

МИНІСТРСТВА КУЛЬТУРЫ
РЕСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
ДЗЯРЖАЎНАЯ ЎСТАНОВА
АДУКАЦЫІ
«ІНСТИТУТ КУЛЬТУРЫ БЕЛАРУСІ»

220086 г. Мінск, вул. Каліновіцкага, 12
тэл./факс (017) 267 17 33

Мол. № 1555

на № _____ вл _____

У адпаведнасці з Вашым лістом ад 18 лістапада 2015 года № 186 паведамлем, што дзяржаўная ўстанова адукацыі Інстытут культуры Беларусі (далей - Інстытут) з'яўляецца ўстановай адукацыі, якая забяспечвае павышэнне кваліфікацыі і перападрыхтоўку кадраў у сферы культуры. Інстытут мае статус навуковай арганізацыі, ажыццяўляе навукова-метадычнае забеспячэнне дзеянасці арганізацый культуры. Беларуская мова выкарыстоўваецца ва ўсіх кірунках дзеянасці ўстановы. Справаўдства вядзенца ў асноўным па-беларуску.

У рамках рэалізацыі адукацыйных праграм павышэння кваліфікацыі, перападрыхтоўкі кіруючых работнікаў і спецыялістаў у сферы культуры вучэбна-праграмная дакументацыя распрацоўваецца пераважна на беларускай мове - на 90 %. Выкладанне дысцыплін на 80 % ажыццяўляецца па-беларуску.

Шырокая выкарыстоўваецца беларуская мова ў навуковай дзеянасці Інстытута. Навуковымі калектывамі ўстановы выкананы навукова-даследчыя работы па актуальных проблемах развіція культуры, большасць з якіх - на беларускай мове. Так, у 2015 годзе завершаны чатыры навукова-даследчыя работы, трэх з якіх прадстаўлены на беларускай мове.

Работа калегіяльных органаў, самакіравання (Савета інстытута, Вучонага савета, Навукова-метадычнага савета, рэктарата) вядзенца пераважна на беларускай мове.

Навуковая мерапрыемствы (канферэнцыі і семінары) праводзяцца ў 70 % на беларускай мове.

Выдавецкая прадукцыя Інстытута ў асноўным прадстаўлена на беларускай мове. Сярод іх найбольш значныя навуковыя і іншыя выданні Інстытута: "Культура Беларусі: 20 год развіція" (2012), "Беларуская культура сёня. Гадавы агляд" (2003 - 2015), "Музей Беларусі: Проблемы. Перспектывы. Інавацыі: экспазіцыйна-выставачная дзеянасць" (2012), Алесь Шамак "Міфалогія беларусаў" (2013), практичнае кіраўніцтва "Ідэнтыфікацыя і інвентарызацыя нематэрыяльнай культурнай спадчыны Беларусі" (2013), матэрыялы Міжнароднай навукова-практичнай канферэнцыі "Культура Беларусі: рэаліі сучаснасці. Нацыянальная культура ў зменлівым свеце" (2012, 2015), ілюстраваны каталог "Скарбы музеяў Беларусі=Сокровища музеев Беларуси=Treasures of Belarusian Museums" (2014), каталог "Жывая спадчына. Нацыянальны Інвентар нематэрыяльнай культурнай спадчыны Беларусі" (2014). Як крок далучэння да єўрапейскай культурнай палітыкі ў сферы культурнай спадчыны Інстытут упершыню перакладзена на беларускую мову "Белая кніга па міжкультурнаму дыялогу. Жыць разам у роўнай годнасці" (2013), зацверджаная Саветам Еўропы.

Штогод у Інстытуте ладзяцца майстар-класы для кіраўнікоў творчых калектываў грамадскіх аўтаднінняў беларусаў замежжа, мэта якіх - пашырэнне ведаў па захаванні, развіцію і трансляцыі нацыянальнай культуры. У рамках праграмы вядучыя спецыялісты Рэспублікі Беларусь праводзяцца на беларускай мове майстар-класы па народных промыслах і рамёствах, вакальна-харавой, харэаграфічнай, дэкаратыўна-прыкладнай творчасці і абрэдава-святочнай культуры па вывучэнню беларускай мовы і культуры маўлення. Ладзяцца на беларускай мове і разнастайныя культурна-адукацыйныя праекты.

У Інстытуте культуры Беларусі распрацаваны на беларускай мове і падтрымліваюцца ў актуальным стане чатыры інфармацыйныя рэсурсы:

дзяржаўная інфармацыйная сістэма "Інтэрнэт-банка даных устаноў культуры";
галіна культуры ў лічбах;
банк даных таленавітай мададзі;

сайт "Жывая спадчына" (змяшчае Нацыянальны Інвентар нематэрыяльнай культурнай спадчыны Беларусі).

У 2016 годзе пералік беларускамоўных інфармацыйных рэсурсаў папоўніў інтэрнэт-партал нацыянальных культурных каштоўнасцей, якія знаходзяцца за межамі Рэспублікі Беларусь.

Дзеянасць Інстытута ў электронным асяроддзі прадстаўлена на сайце inbelkult.by на беларускай і англійскай мовах.

Праектар па вучэбнай работе

І.Б. Лапцёнак.

Помнік “Ў” адновяць

ПОЛАЦКІ РАЕННЫ
ВЫКАНАЎЧЫ КАМІТЭТ

пул. Л. Талстога, д. 6
211400, г. Полацк
Віцебскій вобласці
Тел.: (8-0214) 42 35 22, факс (8-0214) 42 83 16
Е-майл: Polotsk-ILK@mail.ru

22.03.2016 № 10/02-04
На № 12 на 17.03.2016

ПОЛОЦКИЙ РАЙОННЫЙ
ІСПОЛНИТЕЛЬНЫЙ КОМІТЕТ

ул. Л. Талстога, д. 6
211400, г. Полацк
Віцебскій області
Тел.: (8-0214) 42 35 22, факс (8-0214) 42 83 16
Е-майл: Polotsk-ILK@mail.ru

Грамадскае аўяднанне
“Таварыства беларускай мовы
імя Францішка Скарыны”

Полацкі раённы выканаўчы камітэт па пытанні рэстаўрацыі помніка адной з літар беларускага алфавіту “Ў” паведамляе.

ААТ “Тэхналіт-Полацк” праведзена абледаванне помніка. З-за асаблівасці выкарыстанага пры вырабе дадзенага знака матэрыялу (сілумін), ухіліць пашкоджанні, якія маюцца, няма магчымасці, патрабуеца яго поўнае аднаўленне з чыгуну па скульптурным праекце.

Прыкладны кошт работ па аднаўленні помніка літары “Ў”, размешчанага па пр. Ф. Скарыны ў г. Полацку, складае 80.0 млн. рублёў (выраб макета, адліцё помніка, выдаткі на будаўнічамантажныя работы).

У цяперашні час КУП ЖКГ г. Полацка разглядаецца пытанне аб магчымасці адкрыцця дабрачыннага рахунку, на які грамадзянне Беларусі змогуць дасылаць свае ахвяраванні на рэстаўрацыю вышэйгаданага помніка.

У адпаведнасці з арт.20 Закона Рэспублікі Беларусь “Аб зваротах грамадзян і юрыдычных асоб” ад 18 ліпеня 2011 г. № 300-3 дадзены адказ можа быць абскарджаны ў Віцебскім аблవаканкам.

Прылажэнне: на 2 л.

Намеснік старшыні

А.М. Міхалевіч.

Чарговы зборнік "Філалагічнае краязнаўства Гродзеншчыны"

У 2012 годзе навукоўцамі кафедры беларускага і тэарэтычнага мовазнаўства Гарадзенскага дзяржаўнага ўніверсітета імя Янкі Купалы было заснавана навуковая выданне "Філалагічнае краязнаўства Гродзеншчыны (матэрыялы і даследаванні)". Трайдзіцьня штогод з друку выйходзяць новыя выпускі серыі. На цяперашні момант іх налічваецца чатыры. Апошні на часе зборнік - "Філалагічнае краязнаўства Гродзеншчыны (матэрыялы і даследаванні)": зборнік арт. Вып. 4 / рэдкал. М.А. Даніловіч (адк. рэд.) і інш. - Гродна: ЮрСалПрінт, 2015. - 230 с. У ім змешчаны матэрыялы па такіх кірунках краязнаўства, як лінгвістычнае, літаратурнае і фальклорнае. Аўтарамі артыкуулаў з'яўляюцца выкладчыкі, аспіранты, студэнты і магістранты ўніверсітэта, настаўнікі школ, пісьменнікі, краязнаўцы-аматары.

Структурна зборнік падзелены на два раздзэлы. Першы раздзел "Лінгвістычнае краязнаўства" складаецца з розных па характеристы артыкуулаў, адразуўнікі шырокаму колу чытачоў. Першы з іх - артыкуул М.А. Даніловіч "Народныя прыкметы Гродзеншчыны", які пабудаваны ў форме слоўніка, што ахоплівае матэрыял, сабраны аўтарам за апошнія трыццаць гадоў. Прыкметы ў ім раскладзены на пагульныя аўторамі даследчыкі, аспіранты, студэнты і магістранты ўніверсітэта. Большасць артыкуулаў згаданага раздзела з'яўляюцца сабой індывідуальныя слоўнікі, у якіх змяшчаюцца лексічныя дыялектызымы, фразеалагізмы, прыказкі, мянушкі, мікрагапонімы, айконімы, запісаныя на Гродзеншчыне. Кошыны слоўнічак з'яўляюцца суполнасцю моўных адзінак, сабраных аўтарам у пэўнай мясцовасці. Слоўнікавы артыкуул ў іх пабудаваны па агульных прынцыпах лексіграфіі. Артыкуулы-слоўнікі М.А. Даніловіча "Справа фразеалагічнага слоўніка Гродзеншчыны" і І.С. Лісоўскай, Ю.М. Пар-

фіновіч "Дзеясловы маўлення пры адлюстраванні навакольнай рэчаіснасці (на матэрыяле гаворак Мастоўшчыны)" з'яўляюцца фрагментамі вялікіх прац, якія яшчэ ствараюцца і паэтычна апрабуюцца ў выпусках выдання.

Каштоўнымі для сучаснай беларускай дыялекталогіі з'яўляюцца артыкуулы С.Г. Ляскевіч "Абы вайны не было", альбо вайна і пасляваеннае жыццё вачыма простых вясковых жанчын" і С.Г. Ляскевіч, К.Л. Ляскевіч "Вайна ўспамінамі гаспадароў вёскі Косцекавічы Зэльвенскага раёна". У іх падаюцца ўспаміны вясковых людзей, напісаныя жывой дыялектнай мовай.

Адметным з'яўляюцца артыкуул М.А. Якалцэвіч "Моўныя скарбы Косаўчыны" - гэта водгук на зборнік Алеся Зайкі "Прыказкі і прымаўкі Косаўчыны", які выйшаў з друку ў 2015 годзе.

Другі раздзел "Лінгвістичнае краязнаўства" складаецца з розных па характеристы артыкуулаў, адразуўнікі шырокаму колу чытачоў. Першы з іх - артыкуул М.А. Даніловіч "Народныя прыкметы Гродзеншчыны", які пабудаваны ў форме слоўніка, што ахоплівае матэрыял, сабраны аўтарам за апошнія трыццаць гадоў. Прыкметы ў ім раскладзены на пагульныя аўторамі даследчыкі, аспіранты, студэнты і магістранты ўніверсітэта. Большасць артыкуулаў згаданага раздзела з'яўляюцца сабой індывідуальныя слоўнікі, у якіх змяшчаюцца лексічныя дыялектызымы, фразеалагізмы, прыказкі, мянушкі, мікрагапонімы, айконімы, запісаныя на Гродзеншчыне. Кошыны слоўнічак з'яўляюцца суполнасцю моўных адзінак, сабраных аўтарам у пэўнай мясцовасці. Слоўнікавы артыкуул ў іх пабудаваны па агульных прынцыпах лексіграфіі. Артыкуулы-слоўнікі М.А. Даніловіча "Справа фразеалагічнага слоўніка Гродзеншчыны" і І.С. Лісоўскай, Ю.М. Пар-

фіновіч "Дзеясловы маўлення пры адлюстраванні навакольнай рэчаіснасці (на матэрыяле гаворак Мастоўшчыны)" з'яўляюцца фрагментамі вялікіх прац, якія яшчэ ствараюцца і паэтычна апрабуюцца ў выпусках выдання.

Незвычайнай цеплынёй вее ад артыкуулы А.М. Петрушкевіч "Сіла чонаўскіх гаворак". У ім аўтарка апісвае адметныя слова і выразы сваёй роднай вёскі, тлумачыць іх се-

мантыку, асаблівасці ўжывання, апісвае свае ўласныя адносіны да акрэсленых з'яў. Пры прачытанні артыкуула, з'яўляецца пачуццё духоўнай еднасці з аўтаркай, бо Ала Мікалаеўна адкрывае нам свае сакрэты, саюю душу.

Цікавы артыкуул А.В. Руцкай "Зоська Верас: вандроўка ў лясную хатку". Гэта падрабязны аповес на візіт групы настаўнікаў са Слонімшчыны да беларускай пісьменніцы ў 1987 годзе. У артыкуле вельмі каштоўны матэрыял для нас, нашчадкаў, якія павінны захаваць светлу памяць аб славутых постачцах беларускай літаратуры і культуры.

Грунтоўны артыкуул пісьменніцы з Гародні Галіны Самойлы "Бібліятэчка майго дзядуля Самойлы Осіпа Сямёновіча" змяшчае пералік кніг, сабраных дзядулем у даваенныя часы, бібліографічныя звесткі пра іх аўтараў, кароткі агляд або крэтычны аналіз кожнай кнігі.

Артыкуул С.М. Тарасавай "Экзістэнцыйныя праблемы ў творчасці В. Быкаўа: аповесць "Пайсці і не вярнуцца"" скіраваны на выяўленне філософскіх праблем у творы, што спрыяе больш глубокаму разуменню экзістэнцыйных матываў у творчасці беларускага пісьменніка.

Чацвёрты выпуск "Філалагічнаага краязнаўства Гродзеншчыны" будзе цікавы і карысны мовазнаўцам, літаратуразнаўцам, фальклорыстам, выкладчыкам, студэнтам, настаўнікам, школьнікам, усім, хто цікавіцца роднай беларускай мовай, культурай Гродзеншчыны.

**Ірина Яўгенідзе,
магістрант ГрДУ
імя Я. Купалы.**

Беларускі культурны цэнтр імя Якуба Коласа ў Вільні адзначыў Дзень Волі

26 - 27 сакавіка ў віленскім Доме правоў чалавека імя Барыса Звоздскага Беларускі культурны цэнтр імя Якуба Коласа (Вільня) зладзіў святкаванне Дня Волі ў коле сяброў з Беларусі і Вільні. Сустрэча адбылася ў ўцёплай, амаль сямейнай атмасфære.

Былі зачытаны віншаванні ад Старшыні Рады БНР Іонікі Сурвіллы, замежных беларусаў, выслушаны паведамленні пра дзейнасць ТБК на працягу 25 гадоў з дня заснавання, праblems, якія ўзніклі ў жыцці беларусаў Вільні.

Рэпартаж з мерапрыемстваў вёў рэдактар і вядовец перадачы "Тутэйшы час" на Літоўскім радыё Андрусь Стравойтаў.

Прысутнічалі прадстаўнікі ўладаў - галоўны спецыяліст Дэпартамента нацыянальных меншасцяў Раса Палюкене і сяннонас (стараста)

Віркійскага раёна Вільні Вацлаў Гульбіновіч.

Сярод гасцей з Беларусі былі акадэмік Радзім Гарэцкі з жонкай Галінай, грамадскі дзеяч і перакладчык Лявон Барышчэўскі, старшыня ТБМ Алег Трусаў, намеснік старшыні ТБМ Алена Анісім, кіраўнікі "Бацкаўшчыны Алена Макоўская і Ніна Шыдлоўская, рэжысёр - дакументаліст Вольга Мікалайчык і яе калега Алег Дашкевіч, прадпрымальнікі Вячка Піліпук і Мікола Люцко.

Удзельнікі абмяяркоўвалі становішча ў Беларусі напрэдні дыяспарау ў Палату прадстаўнікоў, моўную ситуацыю.

Так супала, што напрэдні спадар Хведар Нюнька адзначыў сваё 88 - годдзе, у сувязі з чым ён дачакаўся няманія ўзягно найлепшага ад прысутных.

Шкода, што візы і мяжа рабяць падобныя сустэречы такімі рэдкімі.

Файней.

Гасцей цешылі сваімі спевамі вядомы бард Але́сь Камоцкі і вучаніца Беларускай гімназіі Ксенія Мілаш. На жаль, не змог прысутнічыць Мікола Статкевіч, якога не выпусцілі з Беларусі памежныя службы.

Удзельнікі абмяяркоўвалі становішча ў Беларусі напрэдні дыяспарау ў Палату прадстаўнікоў, моўную ситуацыю.

Так супала, што напрэдні спадар Хведар Нюнька адзначыў сваё 88 - годдзе, у сувязі з чым ён дачакаўся няманія ўзягно найлепшага ад прысутных.

Шкода, што візы і мяжа рабяць падобныя сустэречы такімі рэдкімі.

Алег Аблажэй.

На здымку: Выступае Хведар Нюнька.

Створаны грамадскі аргкамітэт па святкаванні 100-годдзя БНР

26 сакавіка ў Вільні было авшччана пра стварэнне грамадскага аргкамітэта па адзначенні 100-х годдзя Беларусі і за яе межамі 100-х годдзяў аўбяшчэння Беларускай Народнай Рэспублікі ў 1918 г. Старшынём аргкамітэта выбраны акадэмік Радзім Гарэцкі, яго намеснікі - вядомая грамадская дзяячка, унучка Якуба Коласа Марыя

Міцкевіч. Склад аргкамітэта адкрыты.

Першачарговымі крокамі яго дзейнасці будзе стварэнне разгорнутага плана працы і збор сродкаў на годнае ўшанаванне вялікай гісторычнай даты. Плануецца, што кадынаваць працу будуць МГА "Згуртаванне беларусаў свету "Бацькаўшчына", ГА

"Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны" і ГА "Культурны цэнтр імя Якуба Коласа ў Вільні".

**Лявон Барышчэўскі,
"Народная воля".**

На здымку: Злева направа: Хведар Нюнька, Леакадзія Мілаш, Радзім Гарэцкі, Галіна Гарэцкая, Марыя Міцкевіч.

Нашия спачуванні Леаніду Лаўрэшу

Лідскія арганізацыі ТБМ, рэдакцыі газеты "Наша слова" і часопіса "Лідскі летапісец" выказваюць шчырыя спачуванні Леаніду Лаўрэшу ў сувязі з напаткаўшым яго горам - смерцю маці.

Ніна Аляксандраўна пражыла 86 гадоў. Пахавана 2 красавіка на Слабадскіх могілках г. Ліды побач з мужам.

Вечарына памяці Цімоха Вострыкава і Рыгора Клімовіча

У Гомелі прыйшла вечарына памяці герояў антысаўецкага супраціву. У грамадска-палітычным цэнтры па вуліцы Палескай у межах Дня Волі адбылася тэматычная сустэречча, на якой выступалі сваякі і знаёмыя палітвязняў сталінскіх лагераў Цімоха Вострыкава і Рыгора Клімовіча. Пра-ваабаронец Але́сь Яўсеенка згадвае Цімоха Вострыкава, які, нягледзячы на 25 год турмы і пастаянны нагляд спец-

службаў, не адракаўся беларускай справы.

- Ён шмат беларускіх песеняў ведаў, фальклор. Добра ведаў беларускую літаратуру, гісторыю. Калі выйшла праца Міколы Ермаловіча, новая альтэрнатыўная гісторыя Беларусі, Вострыкаў ужо меў напрацоўку па гэтых момантах, якія адлюстраваныя ў працах Ермаловіча, і ён крытыкаваў Ермаловіча, што той трошкі недзе не даглядзеў.

Юрый Клімовіч расправеў прысутным пра сваёга бацьку Рыгора Клімовіча, які быў адным з кіраўнікоў паўстання вязняў у Нарыльскім лагеры.

- Фармаванне майго бацькі як чалавека працягвалася ў месцах зняволенія. Па-чынаючы з 45-га года пайшли масава ў лагеры ўкраінскія нацыяналісты - сотнямі тысячаў. Літаральна вёскамі Заходній Украіны. Ён у Савецкім Саюзе

**Беларуское Радыё
Рацыя.**

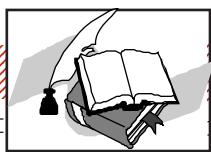
Слонімцы адзначылі Дзень Волі

У Слоніме Дзень Волі адзначылі сябры Слонімскага згуртавання дэмакратычных сіл на дзень пазней - 26 сакавіка. Справа ў тым, што 25 сакавіка многія слонімцы прымалі ўдзел у іншых святочных мерапрыемствах. Таму сабраліся ўсе разам на дзень пазней. Сустрэчу адкрыў былы дырэктар школы Мікалай Барысік, якія распавеў прысутным пра 25 Сакавіка і Беларускую Народную Рэспубліку. Паэт Мікола Канановіч парадаваў усіх сваім новымі вершамі, якія прысьвячаны Беларусі і

волі. У гэты дзень віншавалі адзін аднаго са святам сябры розных партыйных суполак Слонімшчыны: ад БНФ да БХД. А потым хвілінай маўчання памянулі ўсіх тых, хто загінуў за незалежнасць нашай Бацькі ў шыны. У мерапрыемстве прынялі ўдзел больш за 20 чалавек.

**Беларуское Радыё
Рацыя,
Слонім.**

РЭЗАЛЮЦЫЯ

сесіі Усебеларускага кангрэсу за незалежнасць

"ЗА ЛЕГІТЫМНЫ ДЭМАКРАТЫЧНЫ БЕЛАРУСКИ ПАРЛАМЕНТ"

Мы, удзельнікі сесіі Усебеларускага кангрэсу за незалежнасць, разважаючы аб будучай мадэлі беларускага парламента, заяўляем наступнае.

Сёння ў нашай краіне склалася крытычная сітуацыя як у эканоміцы, так і ў палітычнай сферы, што нясе ў сабе пагрозу незалежнасці краіны і яе ўстойліваму развіццю. Змяніць сітуацыю павінен беларускі парламент, які можа ўнесці неабходныя папраўкі ў існае заканадаўства і тым самым паспрыяле правядзенню адпаведных структурных рэформаў. На жаль, сённяшні склад нашага заканадаўчага органа рабіць гэта не збираецца. Беларускі заканадаўчы орган, які з 1996 года называецца Нацыянальны Сход, зараз не карыстаецца павагай і вядомасцю сярод грамадзян Беларусі. Большасць з іх не ведае нават імёны сваіх дэпутатаў, не кажучы ўжо пра іх дзеянасць. Гэта сведчыць аб tym, што беларускі парламент таксама павінен змяніцца як функцыянальна, так і структурна. Для гэтага неабходна зрабіць наступныя крокі.

1. Прызнаць, што дзеянасць будучага парламента павінна грунтавацца на Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь у рэдакцыі 1994 г.

2. Пакінуць права вылучэння кандыдатаў у дэпутаты палітычным партыям і грамадзянам у адпаведнасці з законам. У перспектыве перайсці на змешаную сістэму выбараў у парламент.

3. Забяспечыць права кожнаму кандыдату ў дэпутаты парламента мець сваёго прадстаўніка ва ўсіх выбарчых камісіях адпаведнага ўзроўню.

4. Новы парламент павінен быць прабеларускім па складзе, мове і культуры. Ён будзе спрыяць адраджэнню гісторычных сімвалоў беларускага народа, яго традыцыяў, менталітэту.

5. Лічыць неабходным, каб першым крокам да стварэння легітимнага дэмакратычнага парламента стала правядзенне ў гэтым годзе напярэдадні выбараў широкага прадстаўнічага форуму грамадзян Беларусі.

Мінск, 3 красавіка 2016 г.

Беларуская дыктоўка па тэксту Ніла Гілевіча прыйшла ў Гародні

З красавіка "Гарадзенская бібліятэка" зладзіла чарговую (9-ю) беларускую дыктоўку. Шмат людзей рознага ўзросту, прыемная атмасфера і напрыканцы невялікі канцэрт Віктара Шалкевіча.

Гарадзенская дыктоўка прыйшла з удзелам амаль 150-ці гарадзенцаў. Сёлета дыктоўку ў Гародні пісалі па ўрыўку з эсэ Ніла Гілевіча "Шчаслівы абдзіраўца". Тэкст чытаў Віктар Шалкевіч.

Прысутны на дыктоўцы прафесар Аляксей Пятке-

віч расказаў "Радыё Рацыя":

- Па-першое, сёння трэба вучыцца ў Гілевіча шукаць прыгожае ў сваім родным, беларускім. Перадусім, у народнай маральнасці, народнай культуры, народным ладзе жыцця. Вось ён у гэтых адносінах быў вельмі паслядоўны. І гэты арменец быў для яго вельмі дарагі.

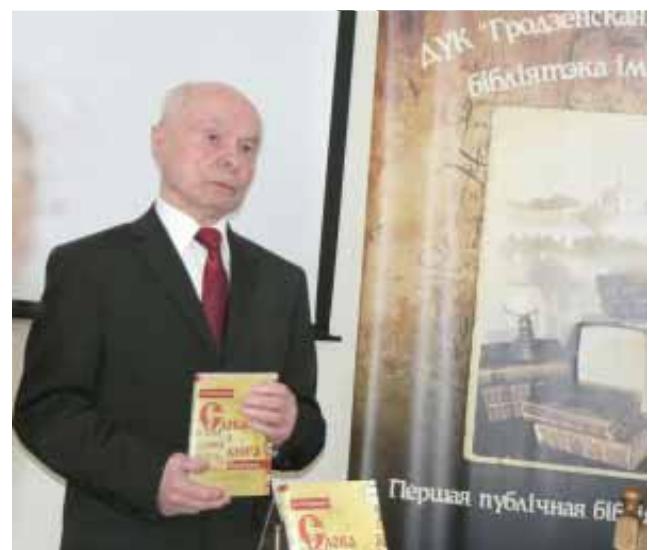
Некалькі вершаў Гілевіча прачытаў гарадзенскі паэт Юрка Голуб, які ў свой час быў студэнтам Ніла Гілевіча на філалагічным факультэце БДУ.

Mihal Karnevich.

У Гародні адзначылі 85-годдзе Аляксея Пяткевіча

85 гадоў споўнілася славутаму гарадзенцу, грамадскуму дзеячу, навукоўцу Аляксею Пяткевічу. У Гарадзенскай абласной бібліятэцы імя Яўхіма Карскага з гэтай нагоды, а таксама з нагоды выхаду яго кнігі, якая ўбачыла свет у мясцовым выдавецтве, прыйшла ўрачыстасць. Пра што кніга "Слова і книга Прынёмання" кажа пісьменніца Ала Петрушкевіч:

- Кнігі Аляксея Міхайлавіча заўсёды ўражваюць энцыклапедычнасцю. Новае выданне, якое мы сёння маєм, а яно выйшла якраз напярэдадні 85-годдзя шаноўнага аўтара, не выключэнне. Фактычна тут

тыя вялікія напрацоўкі, якія зроблены ім за многія-многія гады, пачынаючы ад рукапіснай кнігі - да сённяшнягая часу, да таго, што мы маєм сёння на нашай Гарадзеншчыне з матэрыялаў культуры, літаратуры.

На сустрэчу з аўтарам кнігі прыйшлі прадстаўнікі творчых саюзаў, арганізацый, філолагі, пісьменнікі. Гарадзенцы шануюць Аляксея Пяткевіча за актыўную грамадзянскую і нацыянальную арыентаваную пазіцыю. Ён стаяў

на пачатку гісторычна-культурнага клубу "Паходня", дойгія гады стаіць на чале гарадзенскай арганізацыі Таварыства беларускай мовы.

**Якуб Сушычынскі,
Беларуское Радыё Рацыя.
Фота аўтара.**

**12 красавіка (аўторак)
на сядзібе ТБМ (Румянцева, 13) адбудуцца чарговыя
заняткі ў гісторычнай школе
"Гісторыя ў падзеях і малюнках"
з Алегам Трусавым.
Новы гісторычны цыкл - Беларусь у XX ст.
Пачатак 18.30.
Уваход вольны.**

Сёлета старожытны Слуцк (Слуцак, Случэск) адзначае свой дзевяцісотгадовы юбілей. Пад 1116 годам ён упешынно ўзгадваеца ў летапісе "Аповесці мінульых гадоў" (у Іпацьеўскім спісе), калі "Мінски князь Глеб воевал дрэговичи и пожег град Случеск" - горад Кіеўскай Русі. Дарэчы, вельмі цесна будуць звязаны з Кіевам слуцкія князі Алелькавічы. 1116 год з'яўляецца і годам летапісания, адліку, фіксациі драматычных падзеіў гісторыі горада.

Вялікая і велічная і адначасова мала з чым ці з кім па-раўнальная драматычная, а то і трагічная гісторыя беларуска-еўрапейскага горада... У смузе стагоддзяў пачалася яго гісторыя. З яго імем звязаны многія незабытныя даты гаспадарчага, ваеннага, інтэлектуальна-духоўнага і культурнага жыцця беларускага народа. У ім, як на фокусе, на яго лёсі адбівалася і жыццё нашай Беларусі і, вядома, многія еўрапейскія падзеі не абмінулі яго.

Слуцк і гісторычна Случчына размешчана пера-важна на землях, якія часам па-раўнуюваюць з чарназёмам Украіны. Таму тут ва ўсе вякі сельская гаспадарка і на яе базе прамысловая вытворчасць заходзіліся на даволі высокім узроўні, і жыццёвые ўзровень пераважнай часткі насельніцтва адпавядаў гэтаму. Случчына ў сэнсе самазабеспечччына заўжды была самадастатковая. Гэта адлюстравана нават у прымаўцы: "Як не ўродзіць слуцкая раўніна, дык не накорміць і Украіна". І як вядома, Случчына заўсёды патанала ў садах. А вяршыня дасягнення садоўніцтва тут была славутая груша бэра Слуцкай. Нездарма можна было яшчэ не так даўно пачуць: "А хто бэрэ Слуцкую не ёй, той ад смакоція не млеў". Дарэчы, яна і сёня сустракаеца на самім Слуцку, у прыватнасці, на сядзібе светлагі памяці маёй буйной настаўніцы беларускай мовы і літаратуры Паўлы Антонаўны Стралкоўскай. Заўважым, да Другой сучаснай вайны яна працавала ў школе ў Койданаве (сёння Дзяржынск), і яе вучнямі былі наші славуты гісторык Мікола Ермаловіч і паэт Але́сь Салаве́й (сапраўдна імя і прозвішча - Альфрэд Радзюк).

Усе сельскагаспадарчыя культуры і жывёлагадоўля на Случчыне добра "радзілі" з года ў год. На гэтай аснове паспяхова базавалася і развівалася мясцовыя прымысловасць. Пасля яна, канешне, узрасла, пашырылася і ўзміцнела за кошт інтэграцыі з іншымі рэгіёнамі Беларусі і рэгіёнамі суседніх і дальніх народоў. Гаспадарчыя жыццё краю, а з ім і грамадзянская самасвядомасць, атрымалі такі развой, што ў 1190 годзе Случчына выдзелілася са складу Тураўскага княства і аформілася ў княства самастойнае. З 1320 года яно - у складзе Вялікага Княства Літоўскага, Рускага і Жамойцкага. Уваходжанне было мірным. У XVII - XVIII стагоддзях - Слуцкае княства адно з буйнейших у ВКЛ. Эканамічнае і сацыяльна-палітычнае развиціе ў далейшым дало мажлівасць Слуцку ўключыцца ў кантэкст еўрапейскага жыцця і другім пасля Берасці сярод беларускіх гарадоў і містэчак атрымаць поўнае Магдэбургскія права (1441 г.). Дарэчы, іону Альгерд Абуховіч, наведваю-

Святкуем і помнім

Чы ў сярэдзіне XIX стагоддзя Кіеў, у сваіх пазнейшых успамінах-мемуарах па-раўнouваў Слуцк з "маці гарадоў рускіх".

Датычна вайсковай (веннай) гісторыі, дык яна не заўсёды была роўна-спрыяльнай для Слуцка і Случчыны. Як ужо згадвалася, горад у пачатку XII стагоддзя быў спалены менскім князем Глебам. Яшчэ адна трагічная падзея ў гісторыі Слуцка - пачатак XVI стагоддзя, калі з-за нападу Севярына Налівайкі (лістапад 1595 г.) князь Багуслau Радзівіл ператварыў горад у цвердзь. І ў часе вайны Расіі з Рэччу Паспалітай (руска-польская вайна 1654 - 1667 гг.) Слуцк у 1655 годзе - адзіны буйны горад Беларусі, які вытрымаў аблогу расійскіх і казацкіх войск. На рахунку Слуцка і Случчыны было нямало памятных падзеіў у барацьбе з акупантамі з усіх бакоў. Але аснона і аслабіла трэба назваць Слуцкае паўстанне 1920 года - Слуцкі збройны чын, як акт узброенага выступлення часткі беларускай інтэлігенцыі і сялянства супраць расійскіх камуна-бальшавікоў.

Слуцк на працягу ўсёй сваёй гісторыі быў адным з адметных цэнтраў інтэлектуальнага-духоўнага і культурнага жыцця беларускіх земель. Вартатолькі ў пацверджанне гэтаму называць хация б такія ўстановы, як кальвіністкі ліцэй-гімназію (1617 - 1918 гг.); друкарню (1672 - 1705 гг.); езуіцкі калегіум (1689 - 1773 гг.); калегіум Радзівіла (1746 - 1760 гг.); балетную школу (1756 - 1760 гг.) музычную школу (1746 - 1760 гг.); мастацкую школу (XVIII ст.); культурна-асветніцкую арганізацыю "Папараць-кветка" (XX ст.) і інш. Слуцк меў і свой летапіс, і сваё Евангелле. Горад у свой час яшчэ называлі горадам храмаў і збораў, манастыроў і кляштароў. З тых далёкіх часоў цалкам захавалася Міхайлаўская царква (XVII - XVIII стст.) - адзін з лепшых помнікаў драўлянага дойлідства ў славянскім свеце. Слуцк вядомы і сваімі буйными гарадскімі ўмацаваннямі (XI - XVIII стст.), і замкамі (XV - XVIII стст.).

Маючы такі шырокі развой культурнага жыцця, горад меў і яго ўласбленне ў матэрыяльных каштоўнасцях, скажам, такіх, як Слуцкая мануфактура шаўковых паясоў - Слуцкая персіярня (1740 - 1844 гг.), слуцкае ткацтва і інш. Слуцк - гэта яшчэ і месца, дзе таксама зараджалася новая беларуская літаратура, у прыватнасці, у асобе Альгерда Абуховіча і інш. Слуцк мае прамое дачыненне і да касманаўтыкі: тут нарадзіліся выдатныя вучоныя Вітольд Цэрскі (1849 - 1925) - астраном сусветнага значэння, Сямён Косберг (1903 - 1965) - канструктар авіяцыйных і ракетных рухавікоў.

Рээстр пералічаных духоўных і матэрыяльных каштоўнасцей можна было бы пашырыць і прадоўжыць, але добра, што і з большага названае ў пэўнай ступені цэніцца, шануецца і працягваеца годнымі нашчадкамі славутых Слуцка і Случчыны. І ім, вядома, ёсць што святкаваць - 900-годдзе роднага горада і Зямлі Слуцкай. А святкуючы і адсвяткуючи

чы ў сярэдзіне XIX стагоддзя Кіеў, у сваіх пазнейшых успамінах-мемуарах па-раўнouваў Слуцк з "маці гарадоў рускіх".

Датычна вайсковай (веннай) гісторыі, дык яна не заўсёды была роўна-спрыяльнай для Слуцка і Случчыны. Як ужо згадвалася, горад у пачатку XII стагоддзя быў спалены менскім князем Глебам. Яшчэ адна трагічная падзея ў гісторыі Слуцка - пачатак XVI стагоддзя, калі з-за нападу Севярина Налівайкі (лістапад 1595 г.) князь Багуслau Радзівіл ператварыў горад у цвердзь. І ў часе вайны Расіі з Рэччу Паспалітай (руска-польская вайна 1654 - 1667 гг.) Слуцк у 1655 годзе - адзіны буйны горад Беларусі, які вытрымаў аблогу расійскіх і казацкіх войск. На рахунку Слуцка і Случчыны было нямало памятных падзеіў у барацьбе з акупантамі з усіх бакоў. Але аснона і аслабіла трэба назваць Слуцкае паўстанне 1920 года - Слуцкі збройны чын, як акт узброенага выступлення часткі беларускай інтэлігенцыі і сялянства супраць расійскіх камуна-бальшавікоў.

Ніканаўскі летапіс паведамляе, што пасля заснавання мітраполіі ў Кіеве (990 - 991 гг.) пры вялікім князі Уладзіміры Свяцаславічы адрэзаны быў заснаваны епархія ў Ноўгарадзе, Чарнігаве, Раствове, Уладзіміры-Валынскім і Белгарадзе. Даследчыкі лічаць, што адначасова быў заснаваны Понашанская епархія і падзялена на дадзенныя даследчыкай мінульых гадоў, у прыватнасці, на працу В. Ундольскага (Ундольскага?) (XIX ст.) "Іосиф Тризна, редактор Патерніка Печерскага", сцвярджае, што Тураўская епіскопія князь Уладзімір Свяцаславіч (948 - 1015 гады) жыцця князя са сваёй жонкай князінай Ганнай Візантыйскай (памерла ў 1011 г.) і з дзецьмі: сыном Ізяславам? (памёр у 1001 г.), Мсциславам (978 - 1036 гг.), Яраславам (978 - 1054 гг.) і Усеваладам, Барысам (990 - 1015 гг.) і Глебам (памёр у 1015 гг.) і з усімі дочкамі, і з балярамі, і кілрам, і дружынай, і слугамі".

А звяртаемся мы да гэтых імяў і дат, каб хоць пакуль ускосна абургунтаць яшчэ большую старожытнасць роднага Слуцка. Не выключана, што Нестар-пісменнік і гісторык канца XI - пачатку XII стагоддзя, адзін са складальнікаў "Аповесці мінульых гадоў" па нейкай невядомай прычыне мог і не зафіксаваць падпал менскім князем Глебам горад. Але за гэтым князем многа зямных грахоў вадзілася. Ён нават сваіх суайчыннікаў пра-даваў у рабства. І гэта пры ім у Друцку на рацэ Друць быў арганізаваны рынак нявольнікаў, якіх адпраўлялі на Усход, Відзі, гэта (спаленне Слуцка) і падштурхнула аўтара "Аповесці мінульых гадоў", які больш сімпатызаваў Свяцаславічам, чымся Усяславічам, упамянуць менскага князя, што спаліў Слуцск, на той час не такі ўжо, верагодна, і значны горад. А што датычна даціроўкі першага ўпамінання, скажам, Понашака пад 862 годам у той жа "Аповесці мінульых гадоў" (Лаўрэнцьеўскі і Іпацьеўскі спісы), то, я бачым, адлегласць у часе ад мяркванага ўзікнення Понашака і яго ўзгадвання ў пісьмовых крыніцах складае амаль 300 гадоў. Тут крыніцай даціроўкі магло паслужыць вуснае народнае, ці царкоўнае паданне, ці яшчэ што. Не выключа-на, што і для архімандрыта I. Трызы (XVII ст.) узгадванне Турава, Слуцка і іншых беларускіх гарадоў і паселішч таксама маглі быць такія ж крыніцы.

Але, як бы там пакуль не было, сёлета святкуем 900-годдзе старажытнага і славутага горада Слуцка і, вядома, Случчыны і адначасова помнім, што гісторыя мае плыбіно, у якую не перастануць кідаць свой зацікаўлены позірк тывя дапытлівія, хто шукае ісціну і ў стагоддзях, і ў тысячагоддзях.

Яўген Гучок,
паэт, публіцыст

У Нясвіжы - прэзентавалі
"...Апошняму беларусу..."
Зыніча

У Нясвіжы, на паседжанні тутэйшага духоўна-асветніцкага цэнтра "Ноеў каўчэг", адбылася прэзентацыя новага паэтычнага зборніка "...Апошняму беларусу..." Зыніча. Гэта пісেўданім паэта, філософа, музыка, 76-гадовага Алега Бембеля. Бліскучы пачатак кар'еры таленавітага навукоўца ў 80-х быў перарваны выгнаннем з Інстытута філософіі і права. Пасля атрымалі ярлык "дысідэнта" за выдадзеную ў Лондане працу "Роднае слова і маральна-эстэтычны прагрэс". Цяпер ужо 19 год жыве творыць у Свята-Успенскім Жыровіцкім кляштары, дзе сёння вядомы як айцец Іаан.

У рабібліятэцы Нясвіжа сабралася звыш пайсотні аматараў творчасці Зыніча з усяго горада. Людзі розных узростаў і професій былі адразу зачараваныя ягонымі - па-акторску пада-зденымі паэтычнымі словам. Зыніч (айцец Іаан) выдаў зборнікі вершаў "Малітвы за Беларусь", "Агніва". У 1988 адстотуваў Курапаты разам з Зянонам Пазняком. Дагэтуль выйшаў яго фаліянт, большы чым на пайтысячы старонак, з архіўнымі матэрыяламі ды выбранымі публікацыямі розных гадоў "Шляхам сумоўя".

Віталій Сямашка,
Беларускае Радыё Рацыя.

(Працяг. Пач. у папяр. нумары.)
Мінуліся гады, і згадка
Пра балаціну Карчаватку
Ўва мне збуджала ўжо не слодыч,
А крыва́ду ўсё часцей і горыч,-
Бо карчавалась не благое,
А роднае, найдараагое!
Найпершым чынам - наша мова,
Народа кожнага аснова.

Казаць пра гэта не стамлюся:
Ніяма без мовы Беларусі,
Дзіцяткі як ніяма без маткі,
Ці як дарогі без аглядкі,
Без берагоў ніяма як речкі,
Ці як без курыцы яечка,
Ці дня - без сонца залатога,
Ці прауды і дабра - без Бога!
Жыве народ, пакуль і мова
Жыве ягоная. Бо слова
Не праста нейкі набор гукаў,
Яно матэрый ёсьць духу,
Спрадвечным досведам народа,
Ёсьць сутнасці яго прыродай.
Слова - ў пачатку ўсіх пачаткаў.
Яно само ўсяго пачатак.
Бо, як вядома, было ў Бога,
І больш за тое - было Богам!
Чаму ж мы д'яблю дагаджаем
І сваім словам пагарджаём?
Хіба ж мы ўжо не Божы дзеци?
О так! Мы - сучыны, вашэце!
Прынамсі, тыя, што кіруюць,
Край прадаюць наш і жыруюць.
Бо толькі сучынае семя,
Звыродлівых мяшанцаў племя
Кусае, матчины рве грудзі -
Няздатныя на гэта людзі!
Бо толькі вырадкі-паганцы,
Нібы міфічныя траянцы,
Каня ў свой дом прывесці скільны,
Каб стаў у дому дух магільны.
Траянскі конь у нашым dome -
Чужая мова. Час ўсвядоміць!
Яна прынесена не госцій,
А гаспадыняй-ягамосці;
Не толькі нашу дратую, -
Яна і як нам жыць дыктуе;
Бо мала што русіфікатар -
Яна яшчэ й каланізатор
Народа нашага і краю.
Бо ролю і такую грае:
Яна няўпынна насаджаете,
Паўсюдна і ва ўсім сцвярджаете
Чужыя норавы, ўяўленні,
Манеры, звычкі, захапленні,
Ў сямі стасункі і на працы,
Паўсюль практична, што ні ўзяці,
Да норм паводзіні абралаў, -
Ва ўсім - на шкоду нам і страты.
Вось так і прэе доля-каша:
Глядзіш, а ўжо й жыццё не наша!
А гэтак званае двухмоўе -
Суцэльні фальш і пустаслоўе.
Якая роўнасць, без падману,
Між дворным людам яго панам?
Хоць можа ён адно па-наску,
Люд пнеца гаварыць па-панску.
Спачатку - з панам, неўзаметку ж
Са словам панскім -
к жонцы, дзеткам...
І як не быць тут паўтарайлам?!

Так, пачалося ўсё з Ягайлы...

XII

І зноў мкнє думка ў кут мой мілы,
Туды, дзе родныя магілы,
Дзе маё лецішча пустуе,
Сляпымі вокнамі смуткуе
Па мне і па вясне таксама.
Там смутковала колісі мама
Начамі доўгімі узімку
Гадаючы, мо заўтра сынку
Які пад'едзе неспадзейкай.
"Мо Ніл? Мо Коля? Хутчэй - Леўка.
Яму часцей нейкі выпадае
Дадому вырваца...". Гадае
І ў гэтых думках засынае...
Я знаю, хутка ўжо сустрэча,
Жыццё ё мае ўвагнула плечы,
А ўсё адно віна даймае,
Мая віна прад мамай - тая,
Ўжо дадўняя, са мною будзе
Яна, пакуль ўздыхаюць грудзі...

Я помню дзень. У клубе - свята.
Людзей набілася багата.

КАРЧАВАТКА

Аповед азірання

Нат і камар не ўточыць нос свой -
Бітком дзяцей тут і дарослых.
Спытаеце, з якой прычыны?
ГЭС збудавалі ля Звярыніч
На рэчцы Гайні. Драбнавату,
На пяць дзесятакаў кілаватаў.
Якая гі ГЭС, але ж - плаціна,
Ў ёй шлюз і камера з турбінай.
А найважней - святыло у хатах,
Няхай яго і малавата:
Гадзіна - ўранку, тры - увечар.
Ды гэтакае чалавечай
Я радасці датуль не бачыў -
Такая, што да слёз, да плачу.
Той, хто газінцы чадам дыхаў,
Мяніу лучинкі без прадыху,
Той зразумее несумненна,
Што значыць ў час паслявяенны
Займець святыло электры ў хаце.
Найблізы гэта цуд, мой браце!
Я добра помню і сягнані:
Прыйшла аднойчы цётка Ганна
(Слаўцо - узор яе маўлення).
Яшчэ з парогу ў захапленні
Да мамы ўсклікнула: "Сястрыца!
Як відненка! То ж бо святыца!
Дай Бог і нам калі разжыцца,
Каб не душыца й не сляпіцца..."
На тое мама амаль шчасна:
"І ў вас, напэўна, будзе з часам.
Але ж тут, Ганна, і супярэчнасць!
З усіх куткоў палезла беднасць!"
"Такой бяды! Яе ж, ты знаеш,
Каб і хацеў, дык не скаваеш..."
І мама ў згоды знак ківае,
Сядыць сястрыцу запрашае;
Маўляў, пра беднасць - для прыліку.
От прости - з радасці вялікай.
Няспешна і шчасліва-горка
Ідзе пра "лекрыку" гаворка...

А першым святу таму стацца,
Трэ земляку было азванаца,
Які ў Маскве рабіў дацэнтам -
Ўчыў гідратэхніцы студэнтаў.
Пасля вайны сястру адведаць
Прыехаў першы раз і зведаў
Ён шок: такога разарэння
У самых страшных уяўленнях
Не мроілася аніколі.
І думка ўзнікла мімаволі:
Ён ГЭС на Гайні пабудуе;
Хай чалавек і тут адчуе
Хоць трошкі радасці, угледзіць
Ў канцы тунелю той прасвецік,
Што шлях да новай жыткі меціць;
Электралямпіка хай асвесціць
Ўсю непрагляднасць тae ночы,
Што слепа лісці людзям вочы.
Адчаю змрок з людзей ён скіне,
А тым і аб сабе пакіне
Тут памяць добрую. Тры годы
Вазіў студэнтаў "на прыроду" -
Вучбу практику праходзіць:
Малую ГЭС на Гайні ўзводзіць.
Тры вёскі ўсім сваім кагалам
Там працаўалі. Сіл замала
Было на талаці народнай,
Каб і капаць канал абводны,
І шлюз бетанаваць, плаціну
Аблкладаць дзёрнам. Ўсё чын чынам
Рабілася, у будаўніцтве
Уздельнічай й кіраўніцтва
Калгасаў, сельсавета, школы.
І мы - дзіцяць гурт вясёлы,
Хоць клопат наш быў не задзёрны:
Накопка ў пераноска дзёрну.
За тое мы былі не ў крыва́дуze,
Мы бачылі, што час той прыйдзе,
Калі пад столлю ў наших хатах
Зазияць зырка-зухавата
Электралямпічкі. Стаялі
Слупы ўздоўж вуліцы, блішчалі
Сярбораныя ніткі дроту;
Ужо з варотаў у вароты
Снавалі хлопцы і дзяйчаты
Ў камбінезонах сініятых,
На столь, на сцены набівалі

Радочкі ролікаў - трымалі
Яны ўжо дрот ізаляваны,
Дзе то пад "вопраткай" схаваны.
Студэнты з Тулы і Тамбова,
З Арла, Розані, Курска, Пскова
Ў гаспадара ці ў гаспадыні
Пытаюць, дзе яны павінны
Пастаўіць, каб было ім зручна,
Разетку, разам з ёй уключна
І выключальнік, і смяяцца,
Што аніяк не разбяруцца
З іх тлумачэннем беларускім.
І мы ўжо, дзеци, ім па-руску
Сяк-так тлумачым, бо "праходзім"
У школе "руски" і знаходзім
Нейкія слова патлумачыць,
Што "столі близ",
"ля лішты" значыць,
Ці "над услончыкам". Нам смешна,
Што надта ўжо яны пацешна
Крыўляюць словы... Схамянуся
І сам з сябе ўжо пасмоясі,
Як гэтак сама, недарэка,
І я па-руску "кукарэкаў".
А вось Антон Фаміч, зямляча,
З'яўляеца іх выкладачам,
І аж дасюль яго студэнты
Наўрад ці зналі, што дацэнт іх
Ёсьць беларусам. І пытанне:
Пабольшае іх шанаванне
У выніку такога знання?
То - ў будучыню зазіранне,
Тады пра гэта я не думаў.
А сёння ж канстатую з сумам:
Здаўна расціцы вызвалі
Нас толькі лёкаймі, звалі
На службу і падчас хвалі
Нашу пакорнасць і црплівасць,
Нашу рахманасць і майклівасць,
Любоў да працы і цягавітасць.
Аднак ніколі не прымалі
Сабе нас роўнімі. Трымалі
У пачакальні нас стагоддзі.
А калі мы нарэшце "годзе!"
Сказалі, шавініст расійскі
Узняў шалёны гвалт і віскат:
"Какай народ? Какая "мова"?"
Единая у нас основа!
И белорусы - народ российский,
Одно - с испорченностью польской!"
О, колкі год мы чуем гэта,
А песня ўсё ўшчэ не спета.
На ўсе лады і на ўсе ноты
Пяўцы стараюцца ў ахвоту.
Чаму ж тады студэнт-тамбовец
Не цыміў мамінае мовы?
Адкак тут, быццам дзень той, ясны:
Дзве мовы галіны славянскай.
Скажу і больш: белмова наша
Ўжо сваім лёсам шмат што кажа.
Вякі палякі і расейцы
Шчамілі нашу мову ў лейцы,
А зіншчыць не змаглі. Й не змогуць!
Гвалтоўнікі - не перамогуць!
Бяды надарылася з намі:
Мы не баронім яе самі.
Каланізаторы ў галовы
Ублі ўсё ж, што наша мова
Мужычая, што яе доля -
Быць мовою "дзяцей нядолі",
То бок - лакей, мовай "хлопаў",
Па-руску ж какучы - "холопов";
Што ў высі духу ёй не ўлезлі,
Адно на стайні яе месца.
І мы нібыта пагадзілісі,
З такою долю змірлісі;
А той, хто "ў людзі" выбіваўся,
Ўжо на "язык" пераключаўся,
Ды так старанна, так заўзята,
Што ўжо быў роднай мовы катам,
Яе аплёўваў і высмеіваў,
І дзетак ад яе адсейваў.
І праз гады якісь патомак,
Такі ж, як бацька-пустадомак,
Ўжо выбіўся ажно да ўлады
І гэткі ўводзіць тут парадак,
Што мова выгнала й са стайні,
Што час ёй надышоў растайны.

Мікола ГІЛЬ

Нібы зусім і не народ мы,
А зборня нейкіх іншародцаў,
Ніведама, дзе й кім сабраных,
Па гэтых гонях раскіданых.
Імя і вызнаём нібыта -
Моў, беларусы мы. І - квіты!
І больш нічога. Ані знаку.
Ні там гісторыі, ні сцягу,
Ні герба, ні важнейшых датад.
Ні ваяроў сваіх, ні свята -
Дня незалежнасці абелесткі -
Не ведаэм. Кладзем мы кветкі
Да помнікаў чужым героям,
Да знакаў славы чужой зброі.
Свяго не знаем, не шануем,
Ў няведанні дзяцей гадуем,
І рады нат, калі нашчадак
Убіўся ўжо ў расійскі статак.
І тут найпершая умова -
Атрэсціся ад роднай мовы.
Яны ўжо ведаюць, нашчадкі:
У мове - усяго пачаткі.
Ты іншы ўжо, калі пазбыўся
Бацькоўскай мовы, нарадзіўся
На свет нанова ты, ты нехта,
Ты тут ужо штталту ландкнекта,
Ці янчара - то блізняты:
Яны абодва тым заняты,
Што, нібы ворагаў закляты,
Свой родны край кладуць на плаху,
Не засталося каб і паху
Ад родных котліш і аселиц,
І ад людзей, што тут аселі
Здаўна і з ласкі пана Бога,
Жылі, не крываў дзілі нікога,
Зямлю арапі, жалі жыта,
Дзіцей расцілі, самавіта
Сябе паводзілі заўсёды -
І ў мірны час, і ў час прыгодаў.
Ах, як жа многа іх, ландкнектаў,
Ўзрасло на нашых жа палектках!
Як многа зла яны ўчынілі,
Як многа шкоды нарабілі!
Няйтромна чыніць і па сёння...
Няма, няма на іх Пагоні!..

XIII

І ўшчэ разок я адхінусі,
На час дзяцінства азірунусі...
Згадалася мne раптам кнішка
"Дзед і мяждзвед" ... З гадоў узвышка
Як сёння бачу я акладку
Блакітную, там безаглядку
Імчыць мяждзведъ на спіне з дзедам.
І я, пяцігадовы, следам
Імчы за ім ў нашу школу -
На навагодні баль вісёлы.
Вядома, "баль" - даніна часу,
Тады ж казалі без акрасу:
"У школе ёлка!" І малеч
Гурмой дзявоцкай і хлапечай
Ішла туды: што панібратаам,
А хто - старэйшых пад прыглядам.
З кім я прыйшоў - ужо забрала
Гадоў няпрошаных навала,
Ды, мусіць, быў у смелы жэўжык,
Бо прачытаў пад ёлкай вершык
І быў ўганраваны казакай
Якуба Коласа. З той ласкі
Чытаць я хутка навучуўся,
Да свету кніжак далучуўся.
О, кніжак свет! О, свет чароўны!
Таемнасць, загадак поўні!
Я быў табою паланёны,
Ў цябе бязмежна улубёны.
Вышыні гор, глыбіні мораў,
Тунелі дзіўныя пячораў,
Пяскі пустыняў, нетры джунгліў,
І назвы, кшталту Джамалунгмы, -
Нястомна вабілі і звалі
Кудысь ў нязведенныя дали...

І тут мне хочаща адзінчыць
І нават неяк лёс аддзяцьчыць,
Што кніжка тая беларускай
Была, а не, як зараз, рускай,
Як і наступныя. Напэўна,
Яна і вызначыла крэўны,
Тутэйшы стан душы. Магчыма,
Таму і не прайшоў я міма
Магіл дзядоўскіх і сялібаў,
І па жыцці не надта хібі,
Сумленна жыў, рабіў сумленна,
Свой дзеісній коня не наедмenna.
Ах, Божа мой, ці ж яшчэ трэба
Камусь даказываць, што хлебам,
Што дае сілу, грунт, аснову,
Для чалавека - свая мова,
Як кажуць, матчына, жывая,
А не там нейчая, чужая.
І найважней - на жыцця ранку,
Калі дзіця, як абаранка,
Бог лепіц і душу ўзімае
І яе зместам напаўняе,
Першым пусціць у свет шырокі.
Вось тут і мае сэнс глыбокі,
Які формы змест той мецьме,
К якой скірован будзе мэце, -
З чым пойдзе ў свет дзіця нязнаны.
І як будзе светам тым прызнана.
Як дзеці ў свет, сваім чародам
Прыходзяць у яго народы.
І ёсьць шчаслівія мік ім!
Яны сваіх мік ёсьць сваім,
Сябе паводзяць годна ў чынна,
Як і належыць, як павінна.
А мы? Хто знае нас у свеце?
Згадае па якой прыкмете?
Ну - як "заказнік камунізму",
А ўшчэ - і "таталітарызму"
З "царом апошнім у Еўропе", -
Такім мінушчыны патопам
Краіна "славіца" сягонія.
Ні знаку слáунае Пагоні,
Былое мужнасці, адвати -
Ніяма нават самапавагі.

(Працяг у наст. нумары.)

Татэмнае свята "Камаедзіца"

Сёлета ў Дзяржаўнай ўстанове "Лідскі раённы цэнтр культуры і народнай творчасці" стартаваў этнапраект "Абрады маёй краіны". Гэта значыць, што кожная сельская клубная ўстанова не толькі рыхтует абраад ці свята традыцыйнай культуры, але як мага больш далучае да ўзделу ў ім мясцовых жыхароў. Доказ тому, што насельніцтву падаюцца такія мерапрыемствы - татэмнае свята "Камаедзіца", якое днём адбылося ў філіяле "Тарноўскі Дом культуры".

Трэба сказаць, што свята продкаў "Камаедзіца", заўжды адбывалася напярэдадні "Дабравешчання", яно ўсладуляла жывёлу, асабліва пакланяліся мядзведзю, бо прашчуры-беларусы лічылі, быццам бы род наш пайшоў ад мядзведзя і ставіліся да яго, як да паважанага родзіча.

Гэтак, па-беларуску, шчыра і щодра ў гэты дзень услаўлялі мядзведзя ў аграгарадку Тарнова. Ролю мядз-

ца"- камы есці).

У вясёлую забаву ператварыліся качанні мядзведзя з гледачамі на імпразаваным ложку, а качаліся дзеля таго, каб мядзведзь быў спадлівы і больш лагодны і людзям шкоды не рабіў. Весяліті мядзведзя "гарохавай" польскай удзельнікі дзіцячага танцавальнага калетыву "Чарвічкі" згаданай ўстановы. З удзельнікамі фальклорна-этнографічнага гурта "Талер" (аддзела ра-

гаспадаркі Яўген Мякіш.

Свята супрадавалася жывым акампанементам і песьнямі народнага сямейнага ансамбля Парфенчыкай Бердаўскага цэнтра культуры і вольнага часу.

Кожны змог пачаставацца любімымі стравамі мядзведзя: мёдам, блінамі з мёдам і малінавым варэннем, аўсяным кісялем, сушаным рэпнікам і гарохавымі камамі.

Напрыканцы мядз-

ведзя вельмі ўдала выканалаў кульярганізатор Дома культуры Дзмітрый Лінга. Увесе час ён быў актыўны у сваім цяжкім футры, насамрэч гэта не такая і лёгкая справа. Каб заручыцца спагадлівасцю мядзведзя, яго частавалі мёдам ("Вось табе салодкі мядок, каб быў гладзенькі бачок"), грыбамі ("А вось смачныя грыбочки, каб пільна глядзелі вочкі"), сушаным рэпнікам і гарохавымі камамі (гэтыя камы, верагодна, і далі назузву усюму святу - "камаедзі-

мёства і традыцыйнай культуры) і з ўсімі прысутнымі "касалапы" танчыў і "Кракавяк", і "Падэспань", і "Лявоніху". Но гі ішлі ў скокі ў мядзведзя і тады, калі вакальны гурт "Сустэрча" (Тарноўскага Дома культуры) выконваў прыпёўкі. Потым "Мішку" запрасілі пагуляць у гульні: "У мядзведзя ў бару...", "Гарохавы ком", "Малінка". Настрой задавалі і вядоўцы: мастацкі кіраўнік установы Алена Палейчык і ветырынарны лекар мясцовай

ведзя признаўся, што абудзіўся ад сну і носам ужо чуе сапраўдную вясну.

Свята стала доказам таго, што нашы продкі жылі ў гармоніі з прыродай і жывёльнім светам. А нам патрэбна захоўваць гэтыя абраады, звычайі, святы і перадаваць нашчадкам.

Г.М. Некраш,
метадыст ДУ "Лідскі раённы цэнтр культуры і народнай творчасці".

Рэдактар Станіслаў Вацлававіч Суднік

Рэдакцыйная калегія:

Алена Анісім, Юрась Бабіч, Юля Бажок,
Марыя Баравік, Вінцук Вячорка, Аляксей Карпенка,
Эла Оліна, Ігар Пракаповіч, Аляксей Пяткевіч,
Станіслав Суднік, Павел Сцяцко, Алег Трусаў,
Дзяніс Тушынскі, Аляксей Шалахоўскі.
<http://naszaslowa.by/> <http://pawet.net/>
<http://kamunikat.org/> <http://tbt-mova.by/>
<http://nashaslova.mns.by/>

Заснавальнік:

ТБМ імя Францішка Скарыны.

Пасведчанне аб реєстрацыі № 908 ад 18 снежня 2009 г. выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Адрас рэдакцыі:

231293, Лідскі р-н, в. Даўліна.

Адрас для паштовых адпраўленняў:

231282, г. Ліда-2, п/с 7.

E-mail: naszaslowa@tut.by

Новае выданне Кніга пра гісторыю слонімскай прэсы

Сучасныя тэхналогіі імкліва змяняюць нашае жыццё. Газеты і часопісы ўжо даўно згубілі сваё значэнне. У цяперашні час чалавек атрымлівае інфармацыю найперш з Інтэрнэту, тэлебачання, радыё (яна там больш аператыўная). І неяк трывожна становіца, калі падумаеш, што ў адзін момант гэта ўсё можа зникнуць: нашая электронная пошта, блогі, старонкі ў сацсетках з тэкстамі, здымкамі, відэа... Гэта нашчадкі даведаца пра тое, як мы жылі, кахалі, працавалі? Але хочацца спадзявацца, што ўсё ж такога "інфармацыйнага апакаліпсісу" не здарыцца. Што навукоўцы прыдумаюць, як захаваць інтелектуальны на бытак сучасных пакаленняў.

З мінулым адначасова і складана, і проста. Продкі нашы шмат пісалі на паперы (у адрозненне ад нас), друкавалі на машынках. Яны на працягу дзесяцігоддзяў мелі асноўнай крыніцай інфармацыі газету - раённую, абласную ці рэспубліканскую. Вядома, у розныя часы была розная свабода слова, ці яе ўвогуле не было, і тады людзі, каб даведаца праўду, чытали "між радкоў". У любым выпадку газета была летапісцам нашага жыцця: беднага ці гаротнага, заможнага ці шчасливага. Гартаючы пажоўкльня старонкі, прыгадаваш падзеі, сведкамі ці нават удзельнікамі якіх ты быў, згадваеш людзей, якіх ужо няма сядра нас, успамінаеш той час ці тых людзей, якіх часам сустракаеш на стронках старой прэсы...

Напярэдадні 100-х утадкаў заснавання слонімскага перыядычнага друку, слонімскія даследчыкі даўніны Сяргей Ёрш і Сяргей Чыгрын вырашылі паспрабаваць абагульніць назапашаныя веды пра яго гісторыю. Яны напісалі і выдалі ў менскім выдавецтве "Кнігабор" кнігу "Гісторыя перыядычнага друку Слонімшчыны 1916-2016".

Вядома, не ўсё захавалася. Войны і пажары не шкадавалі архіваў. Но жаль, на сёняшні момент у Слоніме няма поўнага збору мясцовай перыядыкі. Некаторыя слонімскія газеты і часопісы можна знайсці толькі ў бібліятэках і архівах Варшавы, Кракава, Вільні ці Менска, у прыватных зборах. Тым не менш, аўтары паспрабавалі адшукаць большасць газетных і часопісных скарбай Слонімшчыны, каб падзяліцца з чытчамі.

Гісторыя перыядычнага друку Слонімшчыны бярэ

свае пачаткі ў гады Першай сусветнай вайны. Раней, пад уладай царскай Расіі, ніякіх мясцовых выданняў не было, слонімцы чытали газеты і часопісы, якія выпісвалі з Гародні, Вільні, Менска, Варшавы, Масквы і Санкт-Пецярбурга. У кнізе слонімскага гісторыка Годзля Гольдберга "Нарыс падзеяў горада Слоніма" згадваецца нарыс М. Заблоцкага пра яўрэйскую грамаду і яе дзеячоў, нібыта, апублікаваны ў газете "Slonimer Wort" ("Слонімскае слова") у 1913 годзе. Аднак гэта была памылка, насамрэч гаворка ішла пра публікацыю 1931 года.

Напрыканцы жніўня 1915 года на Слонімшчыну прыйшлі німецкія войскі, якія ўстанавілі тут свае парадкі. Горад быў частковая знішчаны падчас байду, многія прымысловыя прадпрыемствы рускія войскі, адступаючы, вывезлі на ўсход або знішчылі. Магчыма, такі лёс напаткаў і друкарню, заснаваную ў 1892 годзе ў Слоніме Вольфам Гурвічам. Німецкія акупацыйныя ўлады выдавалі ў Беларусі свае газеты на німецкай мове. Была такая і ў Слоніме, прычым гумарыстычна.

У 1916 годзе ў Слоніме пачала выходзіць німецкамоўная газета "Der Schara-Lurch" ("Шчара-Амфібія"; варыянт: "Шчара-Жаба"). Калі выйшаў першы нумар, невядома - на жаль, ён не захаваўся (можна меркаваць, што адбылося гэта вясной). Тым не менш, можам з упэўненасцю сказаць, што на 2016 год прыпадаюць 100-я ўгодкі з часу заснавання слонімскага перыядычнага друку.

Як было пазначана падлагатыпам, "Der Schara-Lurch" - гэта "гумарыстычны часопіс шэрэх палёў і зялёнай лістоўкі". Выданне было рукапісным, аздобленым малюнкамі таленавітага мастака. Гатовы макет нумара памнажаўся, магчыма, на шапірофаге. Рэдакцыя і выдавецтва знаходзіліся ў цэнтры горада - на тагачаснай Параднай вуліцы (циперашня Першамайская вуліца). Прозвішча рэдактара ў 9-м нумары ад 1 лістапада 1916 года, якія аўтары мелі магчымасць пра-

гутары цалкам адказныя за падбор і дакладнасць прыведзенай інфармацыі. Рэдакцыя рукапісі не вяртае.

Газета надрукавана ў Лідскай друкарні.

231300, г. Ліда, вул. Ленінскую, 23.

Выдавец: Установа інфармацыі "Выдавецкі дом ТБМ".

Газета падпісана да друку 4.04.2016 г. у 17.00. Замова № 870.

Аб'ём 2 друкаваныя аркушы. Наклад 2000 асобнікаў.

Падпісны індэкс: 63865.

Кошт падпісі: 1 мес.- 9800 руб., 3 мес.- 29400 руб.

Кошт у розницу: па дамоўленасці.

